

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 1C0066

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2008

Accepted: June 2009

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2009 www.newwsa.com

Selim Emiroğlu

University of Selcuk

selimemiroglu@hotmail.com

Konya-Turkiye

ÇOCUK EĞİTİMİ ÜZERİNE İDEALİST BİR ROMAN: EMİLE

ÖZET

Emile, çocuk eğitimi üzerine yazılmış bir romandır. Eser, sadece bir roman yapısına sahip olmayıp Rousseau'nun eğitim, çocuk eğitimi ve yaşadıkları üzerine görüşlerini de içermektedir. Özellikle bu kayda değer görüşleri nedeniyle eserin günümüz eğitim bilimleri açısından incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada yaptığımız araştırmada, Emile'in çocukların gelişiminde ve eğitiminde özgürlükçü, doğal ve yaparak-yaşayarak öğrenmeyi esas aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte yazarın eğitim adına aksayan fikirlerini ve idealist bir roman ortaya koyduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Emile, J.J.Rousseau, Eğitim, Çocuk Eğitimi, Öğrenme, Roman

AN IDEALIST NOVEL ON CHILD EDUCATION: EMILE

ABSTRACT

Emile is a novel that has been written on child education. The work, not only has a novel structure but also includes Rousseau's opinions on education, child education and the life he has lived. In particular, because of his this notable opinions the work must be studied, interpreted and evaluated in terms of today's educational science. At this point in the our study we did, has been determined Emile had been based liberal, natural and the learning by doing-living in the children's development and education. At the same time should not be ignored that the author's ideas that failing on behalf of education and have composed an idealist novel.

Keywords: Emile, J.J.Rousseau, Education, Child Education, Learning, Novel

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Emile, ünlü Fransız filozof ve eğitim felsefecisi J.J.Rousseau'nun çocuk eğitimi üzerine yazdığı bir romandır. 4 yılda yazılmış olan eserin orijinal adı *Emile ou sur L'Education* (Emil yahut Eğitim Üzerine) olup Rousseau, roman olarak tanıttığı eserinde çocuk eğitimcisi (mürebbi) olarak Emile adlı bir çocuğun eğitilmesi görevini üstlenir.

1762 yılında yazılan eser, Rousseau'nun ikinci romanı olup kitap adını verdiği beş bölümden ve bu bölümlere ait 42 alt başlıktan oluşmaktadır. Dinî eğitimin konu edildiği dördüncü bölümü nedeniyle Rousseau'nun mahkûmiyetine sebep olan Emile, sadece çocuk eğitimi bakımından değil, tarih, sosyoloji, ahlak, hukuk, psikoloji, siyaset ve felsefe bilimlerine de hitap eden bir genişlik taşımaktadır. Roman türünün henüz tam olarak gelişme göstermediği yıllarda kaleme alınan eser, yazarının söz konusu bilim dallarını ilgilendiren çeşitli görüşlerinin içerisinde Emile adlı bir çocuğun doğal eğitimini konu alır.

Romanın ilk bölümünde Emile'in sütannesinin elinde doğal bir şekilde beslenerek büyümesi anlatılır. İkinci bölümde Emile'in 12 yaşına, üçüncü bölümde 15 yaşına kadar devam eden çocukluk yılları ve aldığı eğitimler söz konusudur. Dördüncü bölümde Emile'in ruhsal ve dinî eğitimi ve son bölümde ise müstakbel eşi Sophie ile tanışıp evlenmeleri anlatılır. Ancak bu kurgu, Rousseau'nun ortaya koyduğu düşünceler arasında pek az sayfa tutar. Roman, daha çok yazarın çocuk eğitimi ile ilgili düşüncelerine, çeşitli itiraflarına, hatıralarına, dinî, siyasi ve toplumsal yargılarına yer vermektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bireyin kuru, ezberci bir anlayışla sorgulamadan ve düşünceden uzak, benliğinin farkında olmadan yetişmesi karşısında doğal, özgür, bilgi ve tecrübelerini hayat bilgisiyle uzlaştıran bir eğitimi esas alıp savunan Emile romanı, incelenmeye değer bir mahiyet taşımaktadır.

Rousseau'nun Emile üzerindeki bir mürebbi sıfatıyla eğitimciliğini ve romanın uzun soluklu konuşmaları olan çocuk eğitimi üzerindeki görüşlerini dikkate alarak çocuk eğitimi üzerine yazılmış bu ilk romanın günümüz eğitim anlayışıyla kritiğini yapmak ve böylece bazı tespitlere ulaşmak amaçlanmıştır. Eseri incelerken romanda eğitim ve çocuk eğitimine dair, devri için olduğu kadar günümüz için de oldukça işe yarar görüşlerin, açıklamaların ve yorumların olduğu görüldü. Bunun yanında yazarın abartılı doğallık anlayışı ve çocuk eğitiminde dikkate alınması gerektiğini belirttiği ütöpik ve zararlı görüşleri de irdelenmeye çalışıldı.

3. BULGULAR (FINDINGS)

Romantizm akımının en önemli temsilcisi olan Rousseau, Emile'de modernizmin karşısına doğayla çıkar. Her şeyi doğada, doğanın saflığında, temizliğinde, güzelliğinde bularak ona bağlanmanın, onu taklit etmenin doğruluğunu savunur. Ailede, okulda, kilisede veya çocuk eğitimcilerinin verdiği eğitimlerde hep bir yapaylık ve yavanlık bulan Rousseau, ütöpik denilecek eğitim yaklaşımıyla bireyi mükemmel kılacak her türlü eğitimin doğada verilebileceğini iddia eder. Bu iddiasının temelinde Avrupa toplumunun o dönemdeki açılımları da etkili olmuştur. "İlk önce Rousseau'nun yeniden canlandırdığı soylu vahşi ya da soylu ilkel kavramını alalım ele. Bu kavram Batı'da Rönesans döneminde çıkar ortaya. Magellan'ın ünlü keşif seyahatinde aynı gemide bulunanlardan A.Pigafetta, Navigation et descouvrement de la Indie superiure faicte par moi Anthoyne Pigafetta (1524?) adlı kitabında bu yolculuğu anlatırken gördükleri ilkel vahşi adamları övmüş, bu sade insanlarda, uygarlıklardaki kötülüklerin,

ahlaksızlıkların hiç görülmediğini söylemişti. Böylece Batı dünyasına *le savage noble* (soylu vahşi) kavramını sokmuş oldu." (Moran, 2001:31)

Yazar, çocukların birer küçük yetişkin olmadıklarını, onları tamamiyle özgür bırakmak gerektiğini dile getirir. Bu anlamda çocuğun özgür olabileceği, çocuk duyarlıklarını ve düşünüş biçimini kolayca geliştirebileceği tek mekân doğadır. "Eğitim doğaya dayalı olmalı, insanın kendi eğilimlerini geliştirmeye fırsat vermeli; insan kendi doğrularını ve yanlışlarını kendisi bulmalı, araştırdığı nesne ve konuların bizzat içerisine girmeli, başkalarının doğrularına göre hareket etmek yerine kendi doğrularını bulmalıdır." (Rousseau, 2002:8)

Bir öğrencinin yetişmesi için tek bir rehberin yeterli olduğunu savunan Rousseau, eğitimle ilgili düşüncelerini açıklamak üzere Emile'i seçtiğini şöyle belirtir: "Eğitimle ilgili bağımsız ve orijinal düşüncelerimi uygulamaya koymak üzere Emile adlı bir öğrenci seçeceğim ve bu öğrencinin hocası olarak yaşlı olmayan, hatta genç sayılabilecek bir öğretmen, eğitimci olacağım." (Rousseau, 2002:40)

Rousseau, Emile'i hayata hazırlamaya çalışır. Bunun için doğadan faydalanır. Emile'i asla şımartmaz, hiçbir şeye alıştırmaz. Yara içinde kalsa da acının ne demek olduğunu öğrenmesine fırsat tanır. Emile'e 7-12 yaşları arasında hiç kitap vermez. Çocuğun bu yaşlarda özgürce büyümesini, hayatı, evreni dokunarak, yaşayarak öğrenmesini ister. Tıpkı ada sakini Robinson Crusoe gibi Emile de doğal bir insandır. Diğer çocuklara göre oldukça güçlü ve soğukkanlıdır. Korku nedir bilmez, oyunu sever, gönlünce davranır. Herkese eşit muamele eder. Hakikatte ise bir efendidir. Yapmacık hareketleri bilmez ve asla kullanmaz. Ancak görgünün ne olduğunu, insanlara nasıl hitap etmesi gerektiğini ve selamlamaları çok iyi bilir. Gerektiğinde yırtıcı bir hayvan gibi kendini koruyabilir. Doğruyu söylemekten asla vazgeçmez.

Rousseau, eğitimin okullarda, duvarlar arasında değil, büsbütün doğanın içerisinde verilmesi gerektiğini savunur. "Doğayı gözlemleyin, onun göstereceği yolu izleyin. O, çocukları sürekli olarak eğitir. Her türlü sınamalarla mizaçlarını dayanıklı kılar." (Rousseau, 2002:37) Doğayı esas alan böyle bir eser için pek çok yorum yapılmıştır ama bunlar içerisinde ilginç olanlarından biri de Goethe'ye aittir. Goethe Emile için "Çocuk eğitiminin tabiatın doğan İncil'i" (Güntekin, 1979:7) demektedir.

Bir çocuğun eğitiminde anne ve babanın oldukça önemli görevleri vardır. Rousseau'ya göre annenin görevi çocuğunu başka ellere teslim etmeden öz sütüyle beslemek, büyütmek ve zor zamanlarında yanında olmaktır. Babanın görevi ise çok daha fazladır. Çünkü baba, çocuğunun gerçek eğitimcisidir. "Çocuk duyarlı ve bilinçli bir babadan dünyanın en iyi eğitimcinin verebileceği eğitimden daha güzel bir eğitim alır." (Rousseau, 2002:40) En güzeli ise anne ve babanın birbiriyle ahenk içinde çocuklarının eğitiminde görev alması olacaktır.

Rousseau, Emile'i beden olarak pek çok güçlüğe karşı eğittiği gibi, psikolojik bakımdan dayanıklı, korkusuz, kendine güvenli olan bir insan kılmaya çalışır. Emile'i korkularıyla yüzleştirmek, onun maskelerden korkmasını önlemek için şöyle bir metot kullanır: "Bütün çocuklar maskelerden korkarlar. Emile'e yüzü sevimli olan bir maske göstermekle işe başlayacağım. Ardından birisi gözleri önünde bu maskeyi takar. Gülmeğe başlarım, herkes güler ve diğerleri gibi çocuk da güler. Onu önce daha sevimsiz, ardından daha korkunç maskelere alıştıtırırım. Eğer bu aşamayı iyi ayarladıysam, bu korkunç maskeyi görünce korkmak bir tarafa, ilk maskede olduğu gibi, hemen gülmeye başlayacaktır. Ondan sonra da onu bir daha maskelerle korkutamazsınız." (Rousseau, 2002:55) Bu metot davranışçı psikologların *sistemli duyarsızlaştırma* adını verdikleri yavaş yavaş alıştıtırma süreci olup bu uygulama sayesinde "Korkulan uyarıcı ve korku

tepkisi arasındaki eski ilişkinin yerine, uyarıcı ve rahatlama arasındaki yeni bir ilişki yerleştirilir.” (Burger, 2006:540)

Emile’in özgüvenini geliştirmek için Rousseau, onu özgür bırakır. Bu arada Emile’e sürekli olarak onun bir efendi olduğunu telkin eder. Emile bu eğitimle özgüveni yüksek bir çocuk olarak topluma karışır. “Çocuk, etkin ve buyurgan olmalıdır. Kendisinin efendi olduğuna inanmasına fırsat verin. Gerçekte siz de öyle olun. Fazla bunaltmadan, bunu ona hissettirin ama kaprislerine boyun eğmeyin.” (Rousseau, 2002:102) bunun yanında Rousseau bazı aileler ve eğitimcilerin çocuğa abartılmış bir özen göstermelerine karşı çıkar ve böyle yaklaşımların çocuğu isyancı, hain ve dalkavuk yapacağını ileri sürer.

Emile acıları ağlamadan yaşamalıdır. “Çocukları ağlamaya alıştırmamak gerekir veya gerektiği zamanda ağlanması lüzumunu öğretmek gerekir.” (Rousseau, 2002:61) Rousseau, Emile’in bazı hicırıklarını, çığlıklarını hiç dikkate almaz. Onun dil becerisini kullanmasını, duygularını mantığıyla, diliyle ifade etmesini ister. “Çocuklar konuşmaya başlayınca pek ağlamazlar. Bu doğal bir gelişmedir. Bir dilin yerini başka bir dil almıştır. Acılarını sözle dile getirebildikleri andan itibaren sözün yetersiz kaldığı acı durumların dışında, neden bu acıyı hicırıklarla anlatsınlar? Ağlamaya devam ediyorlarsa bu onu çevreleyen insanların hatasıdır. Emile ‘Ağrım var’ dediğinde onu ağlatacak acısı çok demektir.” (Rousseau, 2002:63)

Rousseau, Emile’i merkeze alan bir eğitim öngörmektedir. Bu eğitim içerisinde, eğitimci olarak Rousseau bir rehber görevindedir. Uygulamaya dönük olan bu yaklaşım içerisinde Emile pek çok şeyi dokunarak, yaşayarak öğrenir. Bu kalıcı öğrenme, Emile’i güçlü bir kişiliğe ulaştırır. “Bizde çocukların yalnız başlarına daha iyi öğrenebilecekleri şeyleri, onlara öğretme hastalığı vardır.” (Rousseau, 2002:64)

Rousseau, eğitimcilere ve öğretmenlere, verdikleri dersleri uygulamalı işlemleri hususunda şu şekilde öneride bulunur: “Genç eğitimciler! Rica ediyorum, bu deneyimi iyi düşünün. Her konuda dersleriniz söylemden çok uygulamalarla olsun. Çünkü çocuklar söylediklerini ve kendilerine söylenenleri çabuk unuturlar, yaptıkları ve kendilerine yaptırılan şeyleri ise hiç unutmazlar.” (Rousseau, 2002:64)

Rousseau’nun savunduğu bu öğrenme biçimi (Tablo 1), kişinin ne kadar fazla duyusunu işleve koyup katılımda bulunursa o kadar fazla öğreneceği bir yaklaşımdır.

Tablo 1. Rousseau öğrenme biçimi
(Table 1. Rousseau shape learning)

Sıra No	Etkinlik Türü	Öğrenme Oranı (%)
1	Sadece Dinleme	10
2	Sadece Görme	15
3	Duyma ve Görme	20
4	Başkalarıyla Tartışma	40
5	Yapma ve Yaşama	80
6	Başkalarına Öğretme	90

Tablo 1’de de ifade edildiği gibi, edilgen bir durumdan etken, katılımcı bir duruma geçtikçe, öğrenme oranlarında da artış olacaktır. Birey sadece görmek veya dinlemekle öğrenebilir ancak bu öğrenme istenilen düzeyde olmayacaktır. Bunun yanında öğrendiklerini hayata geçirir, yaşamına katar ve daha fazla duyusunu aktif kılarsa öğrenme oranı o oranda artacak ve öğrendikleri kalıcı olacaktır.

Rousseau, öğrencisinin yaşadıklarını içselleştirmesini ister. Örneğin Emile'e sadaka vermeyi öğretirken, onun para vermesini değil, sevdiği eşyalarından, şekerleme ve oyuncaklarından verebilmesini öğretir.

Rousseau'ya göre çocuk, 12 yaşına kadar hiç kitap okumamalıdır. Çocuklar, bu yaşlarda kitapları anlamazlar, onlara gerçekleri göstermek gerekir. Elbette o dönem için pek eleştiri bulmayan bu düşünceler günümüz için bir değer taşımamaktadır. Öyle ki eğitimin anne karnında başladığı bilinmekte ve bu nedenle daha anne karnında yedi aylıkken çocukların gelişimi için anneler eğitilmektedir. "Çocuğun dinleme becerisinin anne karnında henüz yedi aylıkken başladığı ve anneye işbirliği içinde hamilelik süresince verilen eğitim sonucu doğan çocukların, eğitim almayan annelerin çocuklarına göre zekâ işlevsellikleri bakımından altı ay daha ileri oldukları ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine yedi aylıktan başlayarak anne karnındaki çocuğa müzik, ritim, kokulu yiyeceklerden tat alma; anneye de çocukla konuşma eğitimi verilmektedir." (Yalçın ve Aytaş, 2003:30) 12 yaşından sonra okunacak kitaplar ise doğruluğu, doğallığı, güzelliği, iyiliği öğretmelidir. Uyanıklığı ve kolay yoldan hayatını kazanmayı değil. Bu noktada Rousseau, meşhur Karga ile Tilki masalına gönderme yapar. "Ağızlarından peyniri düşürmemeyi öğretmek yerine, başkasının ağzından peynirin nasıl kapılacağı kendilerine öğretiliyor." (Rousseau, 2002:100) Peki, çocuklar ne okumalı? Rousseau, Emile'in eline sadece Robinson Crusoe'yu tutuşturur. "Kitaplar zararlıdır, çünkü sadece bilinmeyen konuların açıklanmasına yarıyorlar. Onlardan bir tanesi bile Emile'in kütüphanesini oluşturmaya yetecektir. Bu kitap Robinson Crusoe'dur. Sadece yaşamını devam ettirmeye çalışan bir adamın öyküsünü anlatan bu kitap, onu önyargıların ötesinde yetiştirecek ve nesnelere ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yargılamayı öğretecektir." (Rousseau, 2002:143) Bu anlamda Rousseau'nun eğitim anlayışı abartılmış bir doğallık taşımaktadır. Çünkü çocukları, belirli yaş dönemlerinde belirli çocuk kitaplarıyla karşılaştırmak gerekir. Onların ruhlarını sadece tabiatla değil, kitaplarla da beslemek gerekir. Ayrıca çocuklar ana dillerini en güzel bu kitaplardan öğreneceklerdir. Bir çocuğun 12 yaşına kadar sadece Robinson Crusoe'yu okuyarak nesnelere ilişkisini, hayatı sağlıklı bir biçimde anlamasını beklemek oldukça iddialı bir görüştür.

Masalların çocuk eğitiminde önemli bir yeri vardır. "Masal türü, çocuk eğitiminde, yeri ve önemi diğer edebî türlerle ölçülemeyecek bir kıymete sahiptir. Masallar, birçok toplumsal değer gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar. Ancak bunu öyle kuru bilgiler vermek biçiminde değil, olay örgüleri içerisine yerleştirilen ve okuyucunun bazen farkına bile varmadığı bir erime, bir kaynaşma olarak sunar. Çocukların hayalleri masallarla beslenir. Masallar, birer rüya gibi bilinçaltına etki ederler. Çocuğun özgür yapısını, arzularının coşkunluğunu masallar ortaya koyar. Gerçeği hayalle yüzleştirmesine, çıkarımlarda bulunmasına imkân tanır. İyi insan ile kötü insan arasındaki farkları anlamasını sağlar. Suçun ve cezanın ilişkisini kavramaya yardımcı olur. Sınırları bulunmayan çocuk dünyasının en iyi tercümanı olan masallar, çocukları hayalci yapmaz; aksine onların hayallerini geliştirerek daha mantıklı ve doğru düşünmelerine zemin hazırlar." (Emiroğlu, 2006:337) Emile ise hiç masal okumaz. Rousseau, kitapların zararlı olduğuna inanır. Emile'e La Fontaine'i bile okumasını yasaklar. Öykülerde, fabllarda ders çıkarma bölümlerinin bulunmasına karşıdır. Çocuk öyküden, masaldan ilgili dersi kendisi bulup çıkarmalıdır. "Herhangi bir öyküden beklenen ahlaki dersi olduğu gibi gösterince aramak ve bulmak zevkenden yoksun bırakılmış olmazlar mı?" (Rousseau, 2002:184) Bu noktada Rousseau'nun görüşüne tamamen katılmak doğru olmaz çünkü bazı öykülerin vermek istediği ana iletiyi

çocuk anlamayabilir. Bu durumda iletiyi çocuğa açık seçik vermek gerekir. Ayrıca La Fontaine'i okumasa bile eğitici değerler içeren pek çok masal kitabı bulunmaktadır. Emile bunlara da yönlendirilebilir.

Bir çocuk için en iyi öğrenme ortamı oyundur. Çocuğun ilgisi ve dikkati oyunda oldukça yüksektir. Oyunda aldığı roller, gösterdiği bedensel çabalar ve arkadaşlarıyla olan ilişkileri doğal olarak çocuğun sadece bilişsel değil, duyuşsal ve psikomotor gelişimini de etkileyecektir. Rousseau romanda öğrencisi Emile'e oyunlar oynatır. Bunlar hep doğada gerçekleşen ve Emile'in özellikle beden gücünü maksimum kullandığı oyunlardır.

Doğal eğitimci Rousseau, öğrencisine hiç ödev vermez. Onun her şeyle ilk defa ve anında karşılaşmasını ister. Böylece Emile, yaşamadığı durumlar ve olaylar karşısında yaratıcılığını, doğallığını ortaya koyacaktır. Rousseau ezberci eğitimin karşısına doğayı öne çıkarmıştır. Çocuklara ezberletilen onca teorik, kuru bilginin çocuğu toplum için zararlı kılacağını savunur. "Eğer çocuklar akıl denilen olgudan anlasalardı, eğitilmeğe gereksinimleri olmazdı. Ancak küçük yaşlardan itibaren çocukların anlamadıkları bir dille karşılaşmaları, sözcük yığınları altında düşüncelerinin yanıtılmasına, anlamaksızın bir dizi tekrar yapmalarına neden olur. Kendilerini kontrol altında tutmalarına, sonuçta öğretmenleri kadar akıllı olduklarını düşünmeğe iter. Bu da onların kavgacı ve serseri ruhlu olmalarına neden olur." (Rousseau, 2002:75)

Rousseau, öğrenmeyi öğrenme ilkesine bağlı kalarak, bir rehber göreviyle hareket eder. Emile'e öğrenme merakını sevdirmek için çalışır. "Bilimleri öğretmek değil, onlara bilimleri sevme tadı kazandırmak, bu tat yeterince geliştiğindeyse, onları öğrenmek için yöntemler kazandırmak söz konusudur." (Rousseau, 2002:135)

Emile, az sözle çok şey anlatmasını öğrenmiştir. Rousseau ona konuşma eğitimini uygulamalı olarak verir. Öğrencisini eğitim sürecinde yalnız bırakmayan Rousseau davet edildikleri misafirliklerde, buldukları kalabalık ortamlarda Emile'i konuşturur. Emile yerinde konuşur. "O gereksiz konuşmadığı gibi, dinlenmeyeceğini iyi bildiği gevezeliklerden de sakınır. Düşünceleri sınırlıdır ama çok nettir. Ezbere çok şey bilmez, çünkü bilgilerini deneyim sonucunda elde etmiştir. Kitapları, herhangi bir çocuk kadar tanımaz, ama doğayı iyi tanır. Düşüncesi dilinde değil, başındadır. Bellekten çok yargıları vardır. Sadece tek dil konuşur ama ağızından çıkanı kulağı duyar. Diğerleri kadar sanatlı konuşmasa da, diğerlerinden daha iyi konuşur." (Rousseau, 2002:123)

Emile'in, hocası Rousseau'dan aldığı son eğitim din eğitimidir. Hocası ona din eğitimini 15'inden sonra verir. Bu yaştan önce bir çocuğun Tanrı'yı anlayamayacağını söyler. Rousseau, Emile'in Tanrı'ya inanmasını ister, ancak ona hiçbir dini aşamaz. Bir Protestan olan Rousseau, bir çocuğun ancak 15'inden sonra bu konuda eğitilmesi gerektiğini savunur. Rousseau'ya göre Tanrı tektir ve tüm uluslar Tanrı'yı kendi dillerinde konuşturmuşlardır. Emile bunları değil, tüm dinlerin birleştikleri bir nokta olan erdemi yani bir insanda bulunması gereken güzel vasıfları öğrenecektir. En ilkel dinlerde bile erdem var olagelmıştır. Rousseau, insanlara verilmiş olan vicdanın ne büyük bir bağış olduğunu dile getirerek Tanrı'ya şükreder. Emile'in de duyabileceği bir sesle Tanrı'ya yakarır: "Tanrıya borçlu olduğum yüksek görevleri yapmaktan asla kaçınmayacak ve onun hak etmediği hiçbir sözcüğü söylemeyeceğim. İnsanlara her zaman erdem aşılacağı, her zaman iyilik yapmayı öğretecek ve elimden geldiği kadar da bu amaca örnek oluşturacağım. İnsanlara dini sevimli gösterecek olan ben değilim. Üstelik hoşgörüsüzlüğün acımasız inançlarını anlatmaktan Tanrı, beni korusun. İnsanı, insandan nefret ettirmekten kaçınacak ve bir insanın başka insanlara: Siz cehennem halkısınız ve kilise dışında

asla kurtuluş yoktur, demesine izin vermeyeceğim! Eğer büyük bir konumda olsaydım, belki bu tedbirsizliğim başıma işler açardı. Ancak çok korkmayacak kadar küçük bir insanım ve hak etmediğimden daha aşağı da düşecek değilim. Ne olursa olsun, Tanrısal adalete karşı asla sövmeyecek ve Ruhül-Kudüs'e karşı da yalan söylemeyeceğim." (Rousseau, 2002:211)

Romanın son bölümünde Emile, sevgilisi Sophie ile tanıştırılır. Sophie de tıpkı Emile gibi doğal bir insandır. Paris'in dışında anne babasıyla birlikte kırlarda yaşayan bu kız, eğitimini doğal bir şekilde almıştır. Ancak o, Parislilerin taşralı dediği cinsten bir kız değildir. Ailesi tarafından çok iyi yetiştirilmiştir. Emile ile koşu yarışı yapabilecek kadar bedenini eğitmiş olan bu kız, hayatı ve insanı da tanır. Oldukça mütevazı bir kızdır. Kendi işini görebilecek kadar beceriklidir. Doğayı bilir, kollarını, ayaklarını eğitmiştir. Paris sosyeteleri gibi yapmacık hareketlerde bulunmaz. Her türlü selamlamayı ve kibarlığı bilir. Onun hizmetçisi yoktur. Kendi işlerini kendi gördüğü gibi, annesine de o bakar. Temizdir, ancak bunu asla aşırıya götürmez. Duygusaldır, ancak duygularını kontrol edebilir. Daha pek çok güzel sığata sahip olan Sophie, dinî eğitimini de erken yaşlarda almıştır. Rousseau'ya göre bayanlar, din eğitimi küçük yaşlarda almalı ve kocalarına, babalarına saygıyla bağlanmalıdırlar. "Onlara çok küçük yaşlarda dinden söz etmek gerekir, çünkü eğer bu derin sorunları yöntemli bir şekilde tartışabilecekleri yaşa gelmeleri beklenirse, onlara dinden asla söz edememe tehlikesi belirir. Her kız annesinin dini inancına sahip olmalıdır ve her kadın da kocasının kine sahip olmalıdır. Dinsel eğitim vermek için onu bir üzüntü veya sıkıntı kaynağı olarak göstermeyin: Ne dua, ne ezberlenecek dersler vermeyin." (Rousseau, 2002:241)

Emile, romanın sonunda Sophie'ye kavuşmadan önce eğitmeninin son eğitimine tabi tutulur. İki yıl kadar Avrupa kentlerini dolaşarak ülkelerin siyasi yapılarını ve hukuklarını tanır. Dönüşte Sophie ile evlenip mutlu bir yuvaya kavuşur.

4. SONUÇ (CONCLUSION)

Bir roman olmaktan çok bir deneme, bir söylev havası taşıyan Emile, çocuk eğitimi üzerine yazılmış ilk ve en önemli eserlerdendir. Ülkemizde Tanzimat döneminde Ziya Paşa tarafından ilk çevirisi yapılmıştır. Bu çeviriden başlayarak günümüze kadar pek çok Emile çevirisinin yapıldığını görmekteyiz.

Gerek yazıldığı yüzyılda ve gerekse yazıldıktan yüzyıllarca sonra Avrupa'nın eğitim bilimcilerini etkisi altına almış olan Emile, Türkiye'de de çevirilerle birlikte tanınmış ve aydınların ilgisiyle karşılanmıştır. "İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Nafi Atuf Kansu, Halil Fikret Kanad gibi eğitimciler, Rousseau'nun eğitime ilişkin görüşlerini Türkiye'ye taşımışlardır." (Ata, 2003:77)

İdealist bir eser olan Emil'de Rousseau çağıyla hesaplaşır. Orta Çağ zihniyetiyle verilen eğitimin karşısına çıkan Fransız filozof, eğitimle ilgili düşüncelerini "Doğal Eğitim" adı altında ortaya koymuştur. Kendisine öğrenci olarak seçtiği Emile ile birlikte erdemden, namustan yoksun bulunduğunu belirttiği Paris şehrinden uzaklaşarak kırlara, doğaya uzanmıştır.

Emile pedagojik bir roman olup Rousseau eserinde, Emile'in sadece bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimini değil aynı zamanda ahlaki gelişimini de dikkate almış, çeşitli eğitim değerleri ile yetiştirdiği talebesini mesut bir yuva kurana kadar bırakmamıştır.

Rousseau Emile'de her ne kadar felsefe yaparmış gibi söylemler, itiraflar ortaya koyuyorsa da onun esas aldığı çocuk zihni, çocuk duyarlılığıdır. "Rousseau Emile'de gelişmiş zihin üzerinde değil, doğuştan, saf, temiz ve her türlü bilgidен arınık olan çocuk zihni,

başka bir deyişle geliştirmekte olan zihin üzerinde duruyor." (Maboçoğlu, (1990:5) Yazar çocuk zihnini en saf, en arı bir biçimde geliştirmek, doğayla uzlaştırmak için bir anlamda doğayla sözleşme yapmaktadır.

Yazarın çocuk eğitimi ile ilgili görüşlerini destekleyen bir Emile kurgusu, eseri edebiyat ve eğitim bilimleri arasında bir yere oturtmaktadır. Disiplinler-arası bir yaklaşımla yazılan eserde tarih, siyaset, hukuk, teoloji, psikoloji, sosyoloji gibi ilimler de yer bulmakta, bu da Emile üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir.

Emile üzerine bu kadar titreyen Rousseau'nun beş öz çocuğunu yetiştirme yurduna vermesi, özel yaşantısıyla, Emile'in şahsında tüm Fransız çocuklarını evlat edindiği idealistliği arasında büyük bir tezat olarak karşımızda durmaktadır.

Çocuğu bir hayvan gibi özgür bırakmak yanında sosyal, erdem sahibi ve kibar olarak yetiştirmek mümkün müdür? Rousseau, hayalci yaklaşımıyla bunun pekâlâ mümkün olacağını iddia eder. 12'sinden sonra Robinson Crusoe'yu okutmakla eğitmeye başladığı Emile, nasıl felsefi konuşmalar yapacak, yaşından büyük işlere imza atacak birikime sahip olabiliyor? Romanda eğitime, çocuk eğitime dair uzun soluklu konuşmalar yer almasına rağmen, doğrudan Emile'in gelişim evrelerini ortaya koyan bölümler bulunmamaktadır.

Eğitimin uygulamalı olması, ezberden kaçınılması, bireyin merkeze alınması, eğitimcinin eğitmek ve öğretmekten çok bir rehber olarak görev alması, öğrenilenlerin içselleştirilmesi, yaparak yaşayarak öğrenmenin gerekliliği, öğrenci ile eğitimci arasındaki nesil farkı dikkate alındığında eğitimcinin yaşlı olmayıp öğrencisinin duygu ve düşüncelerini anlayacağı bir yaşta ve seviyede olması, din eğitiminin ruhu beslediği ancak bunun kız ve erkek çocuklar için belirli yaş dönemlerinin olduğu, beden ve ruh sağlığının paralelliliği, öğrenmeyi öğrenme ilkesi, doğal ve kendiliğinden davranışların geliştirilmesi, öğrenmede daha fazla duyunun işe koşulması, hayatı acı ve tatlı yönleriyle bir an önce bilmek gerekliliği, ebeveynlerin çocuk üzerindeki etkileri vb. eğitim adına pek çok çağdaş ve yararlı görüşün yer aldığı romanda Rousseau'nun kitapları zararlı bulması, okulu yok sayan ve küçümseyen yaklaşımı, 12 yaşına kadar bir çocuğun bilimlerle tanıştırılmaması gerektiğini savunması, çocuğu kötülükten korumak için bilgisizliğe başvurulması gerektiği, çocuğa ara sıra fırsat verdiği sosyallik vb. ise, romanın eğitim adına aksayan yönlerini oluşturmaktadır.

Ütopik, idealist bir eser olmasına karşın Emile, başta eğitimciler olmak üzere anne ve babaların, çocukların ve nesillerin eğitimiyle ilgilenen her duyarlı bireyin okuması, incelemesi gereken bir kitaptır.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

- Ata, B., (2003). "Rousseau, Emile ve Tarih Öğretimi", Millî Eğitim Dergisi, S. 159, ss:75-80.
- Burger, J.M., (2006). Kişilik. Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Emiroğlu, S., (2006). Eflatun Cem Güney'in Eserlerinde Dil ve Çocuk Eğitimi. Malatya: Özserhat Matbaacılık ve Yayıncılık.
- Güntekin, V., (1979). Jean-Jacques Rousseau: Ünlü Kişiler Dizisi. İstanbul: Yayın Matbaası.
- Maboçoğlu, M., (1990). "Jean Jacques Rousseau'nun Eğitim Felsefesi (Emile'in Bir Analizi)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Moran, B., (2001). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri C:2, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Rousseau, J.J., (2002). Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine. Çev. Mehmet Baştürk ve Yavuz Kızılçim. Erzurum: Babil Yayınları.
- Tan, Ş., Kayabaşı Y. ve Erdoğan A., (2002). Öğretimi Planlama ve Değerlendirme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçın A. ve Aytaş G., (2003). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.